

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сейтов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова

TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR 14-22

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich

DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023) 23-34

Бобожонова Феруза Хаятовна

СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚЎЙИ ВА ЎРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ 35-40

Halimov Tal'at

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 41-45

Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich

ALEKSANDR BEKOVICH-CHERKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI 46-54

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR 55-59

Жайнаров Обиджон Ҳамид ўғли

XX АСР 20-ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР (ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА) 60-64

Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li

NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024) 65-73

Umarov Baxtishod

SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA).. 74-79

Ўўлдошев Салимжон Валиевич

ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ЎЙИНЛАРИ 80-85

Askarov Azimjon Odiljon o'g'li

O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI 86-91

Eshchanov Hurmat Matnazarovich

O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI..... 92-95

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

O'ZBEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOIIYIQTISODIY

OMILLAR	96-100
<i>Raimov Mamasoat Safar o'g'li</i> ESKI TERMIZ HAQIDA TARIXIY MA'LUMOTLAR	101-105
<i>Usmanov Jahongir Xo'jaqulovich</i> MARKAZIY OSIYO TARIXSHUNOSLIGIDA ILK ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI	106-109
<i>Usmanova Inobat Ibragimovna</i> PROCESSES OF GEOGRAPHICAL LOCATION OF THE IRON AGE POPULATION OF UZBEKISTAN	110-115
<i>Bekmirzayev Islomjon Ibrohim o'g'li</i> O'RTA G'OVASOY HUDUDI QADIMGI DAVR AHOLI TURAR-JOYLARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	116-120
<i>Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich</i> BUXORDAGI "MASJIDI BALAND" MASJIDI QURILISHI VA TARIXI	121-125
<i>Rajabova Sabohat Bobirovna</i> IQTISODIY HAYOTDA TADBIRKOR AYOLLARNING TUTGAN O'RNI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	126-132
<i>Aloxunov Alisher Ahmadjonovich</i> ARXELOGIYADA GEOGRAFIK AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING ASOSIY IMKONIYATLARI XUSUSIDA	133-138
<i>Sharopov Saidusmon Saidaxmadovich</i> XIX ASR OXIRI VA XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING JANUBISHARQIY HUDUDI SHAHARLARI, XUSUSAN QARSHI, SHAHRISABZ VA KITOB SHAHARLARINI RUS TARIXCHILARI ASARLARIDA YORITILISHI	139-144
<i>Axmedova Gulchehra O'skinovna</i> SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI	145-149
<i>Abduraximov Husniddin</i> O'ZBEKISTON VA AVSTRIYA RESPUBLIKASI O'RTASIDA INVESTITSIYAVIY, HUQUQIY HAMDA ILM-FAN SOHASIDA HAMKORLIKNING MUSTAHKAMLANISHI	150-158
<i>Turopova Mohidil Turdiyevna</i> O'ZBEKISTON JUNUBIY HUDUDLARI TOPONIMIKASINING TABIAT BILAN BOG'LIQLIGI VA URF-ODATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	159-163
<i>Annayeva Zarifa Musurmonqulovna</i> EKOLOGIK HOLATNI BARQARORLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	164-168
<i>Ahmadov Xurshid San'atovich</i> "CHIG'ATOY IMLOSI" VA MILLIY ZIYOLILAR	169-175
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O'ZBEKISTON VA GERMANIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	176-179

<i>Жумаева Шоҳида Чориевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	180-186
<i>Elmuratova Umida Farxadovna</i> TA'LIM IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHNING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	187-191
<i>Nazarov Otabek Muzrobovich</i> XX ASRNING 80-YILLARI QATAG'ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOYIY- IQTISODIY JARAYONLARGA TA'SIRI	192-197
<i>Kupaysinov Ismoyiljon Ahmadjanovich</i> 1950-1990 YILLARDA ANDIJON OBLASTI JAMOAT TRANSPORTI FAOLIYATI VA UNDAGI AYRIM MUAOMMOLARNI MATBUOTDA YORITISHI ("KOMMUNIST" GAZETASI MATERIALLARI MISOLIDA)	198-202
<i>Oripova Laylo Zafarovna</i> O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI FAOLIYATI TARIXIGA NAZAR	203-207
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
<i>Magsud Azad Guliyev</i> OZARBAYJONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISH: SO'ROQ NATIJALARINI TAHLIL QILISH	208-214
<i>Глазова Марина Викторовна</i> ВКЛАД «ЗЕЛЕНОВОГО» УЧЁТА В ФИНАНСОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ В УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КОМПАНИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	215-231
<i>Oratov Jaxongir Jurayevich</i> RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI VAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR	232-238
<i>Шадиева Дилдора Хамидовна</i> БАНК СОҲАСИГА РАҚАМЛАШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ТАЪСИР	239-243
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> TURISTIK KORXONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RAQOBATBARDOSHLIGINI VAHOLASH	244-255
<i>Sattarov Umirzoq Normengovich</i> MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONI... ..	256-262
<i>Хамдамов Шавкат Комилович</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА И БОРЬБА С БЕДНОСТЬЮ: СТРАТЕГИИ ФИНАНСИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	263-267
<i>Хайитов Жамшид Холвоевич</i> ИҚТИСОДИЁТДА ОБОДОНЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ДАВР ТАЛАБИ	268-272
<i>Xurramov Azamat Fayzullayevich</i> BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIGI SEKTORINING O'RNI VA AHAMIYATI	273-278

Алимханова Нигора Алимхановна
 ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Жумаев Ойбек Маратович
 О‘ЗБЕКИСТОНДА КАМБАГ‘АЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ДИНАМИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЙOSIY
 ИНАТЛАРИ 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
 ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович
 ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон
 АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ
 ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳаййо Шuhrat qizi
 О‘ЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION
 ТАФАККУРИНИ OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY
 ТАHLILLAR..... 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich
 OILANING IJTIMOIIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-
 AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug'bek Rahbarovich
 AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH
 MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna
 SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA
 MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович
 ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ
 ТУТГАН ЎРНИ..... 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich
 BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR
 TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li
 MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна
 ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР
 ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich
 JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOIIY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY
 QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

<i>Suvanov Ilhom Abdixalilovich</i> AXBOROT-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI	365-371
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA OILA VA TARBIYA MASALALARI	372-376
<i>Kayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING JAMIYAT VA IJTIMOYIY TARAQQIYOT TO'G'RISIDAGI QARASHLARI	377-381
<i>G'ulomov Obid G'ayratovich</i> YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-MADANIY OMILLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	382-385
<i>Панжиев Сухроб</i> ГЛОБАЛЛАШУВ ВА ҒОЯВИЙ ТАҲДИДЛАР ДАВРИДА ҲАҚИҚАТ ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ	386-391
<i>Matnazarova Muhayyo Axmetjanovna, Azimova Charos Azamatovna</i> "ETNOS", "MILLAT" TUSHUNCHALARINING MAZMUN-MOHİYATI VA ULARNING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	392-398
<i>Amanov Alisher Kaxramonovich</i> VAQTNI ILMIY JIHATDAN TAHLIL QILISH HAMDA UNI FALSAFIY VA MADANIY NUQTAI NAZARDAN O'RGANISH	399-404
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Пайзибаева Мадинахон Собиржон қизи</i> БРИТАНИЯ ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА КЕЛЬТ МИФОЛОГИЯСИНИНГ ТАЪСИРИ ВА ЎРНИ	405-409
<i>Tevosyan Gayane Arturovna</i> O'ZBEK VA RUS TILI GRAMMATIKASINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI	410-417
<i>Boynazarov Islom Abduxalimovich</i> INGLIZ TILIDAGI FALSAFIY TERMINLARDA SINONIMIYA HODISASI	418-421
<i>Bahriddinova Yulduzxon Bahriddin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI BOTANIK TERMINLARNING NOMINATIV TAHLILI VA BINAR NOMLANISHI	422-426
<i>Javliyev Mansurbek Odil o'g'li</i> KONSEPT TUSHUNCHASINING HOZIRGI ZAMON LINGVISTIKASIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	427-431
<i>Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich</i> PARALLEL KORPUSLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	432-436
<i>Rahimova Shahnoza Palvannozirovna</i> INGLIZ TILIDAGI IBORALARNI O'RGANISHDA TARJIMA MUAMMOLARI	437-442
<i>Muhamadiyev Timur Urazovich</i> INGLIZ TILIDAGI OAVDA OMMAVIYLASHMAGAN IBORALARDAN FOYDALANISH	443-446

<i>Панжиева Насиба Нармахматовна</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ	447-451
<i>Умирова Дилфуза Суюновна, Асадов Шухрат</i> ОБРАЗОВАНИЕ ЯВЛЯЕТСЯ НЕОТЪЕМЛЕМОЙ И НЕПРЕРЫВНОЙ ЧАСТЬЮ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА	452-456
<i>Ибрагимова Мохира Муратовна</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ И ЕГО ФУНКЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИРДЖИНИИ ВУЛЬФ	457-464
<i>Тойчиева Насибахон Суранбаевна, Ткебучава Ирина Георгиевна, Темирова Шоира Гайбуллаевна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ ЛИНГВИСТИКИ	465-477
<i>Nurimova Diyora</i> LIRIK DISKURS VA UNING MOHIYATI	478-482
<i>Axmadjonova Mohinur Iqboljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA NUTQ AKTLARINING SEMANTIK TUZILISH TAHLILI	483-491
<i>Jumanazarov Shukurali Tashmamatovich</i> KORPUS TUZISH TEXNOLOGIYASI.....	492-495
<i>Samadova Oydin Ilxomjon qizi</i> FRAZEOLOGIK BIRLIK TUSHUNCHASI HAMDA UNING QO'LLANILISHI	496-500
<i>Xatrayeva Rano Rajabovna</i> XX ASR INGLIZ ILMIY FANTASTIKASINI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI	501-505
<i>Ermatov Ixtiyor, Mamatqulov Azizbek</i> A.HOJIYEVNING TERMINOLOGIK LUG'ATLARI XUSUSIDA	506-510
<i>Muxtorova Moxlaroyim</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TANBEH BERISHNI BILDIRUVCHI BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	511-517
<i>Abdullayeva Nilufar Ramazonovna, Aliqulova Rohila</i> O'SIMLIK NOMLARI BILAN BOG'LIQ TARBIYAGA OID MAQOL VA MATALLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	518-521
<i>Носирова Мубина Олимовна</i> СПЕЦИФИКА ОТРАЖЕНИЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИХ ПОСЛОВИЦ В СЛОВАРЯХ РАЗНОСИСТЕМНЫХ ЯЗЫКОВ	522-528
<i>Хасанов Зафар Бахтиyorovich</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA SPORT ATAMALARINI O'RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI	529-534
<i>Рахматов Бекзод Уктам угли</i> СОЦИАЛЬНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПОНЯТИЯ «УЧИТЕЛЬ»	535-539

Yaxyoyev Fayzullo muhammadsoli o'g'li
XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA ALISHER NAVOIY LIRIKASIGA DOIR MATNSHUNOSLIK
BILAN BOG'LIQ TALQINLAR..... 540-546

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
KORPUS TURLARINING LINGVISTIKA SOHASINI TARAQQIY ETTIRISHDAGI
AHAMIYATI 547-551

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович
МАЪНАВИЙ ЗИЁН КОМПЕНСАЦИЯСИ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ВА
АМАЛИЙ MASALALARI 552-559

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li
MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI 560-564

Элмуродов Ҳусан Элмуродович
МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ СОҲАСИДА ЎҚУВДАН ҲАМДА БИЛИМ ВА
КЎНИКМАЛАРИ ТЕКШИРУВДАН ЎТМАГАНДА ИШДАН ЧЕТЛАШТИРИШ..... 565-572

Аслонова Лайло Олимовна
ИЛМИЙ ХОДИМЛАР ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИ БЕЛГИЛАШНИНГ АЙРИМ
MASALALARI 573-583

Файзиева Гулрух Мухаммади кизи
НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ В СФЕРЕ ГАРАНТИИ ПРАВО НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ
ЖИЛИЩА 584-588

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В СФЕРЕ
ДОСУДЕБНОГО УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН..... 589-593

Tosheva Maftuna Anvar qizi
AXLOQQA QARSHI JINOYATLARNING JINOYAT-HUQUQIY JIHATLARI 594-600

Халилов Дониёр Нортажиевич
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ И
СВОБОД В СОЦИАЛЬНОМ ГОСУДАРСТВЕ 601-607

Файзуллаева Нигорахон Равшановна
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
КУЛЬТУРНОГО ПРАВА 608-618

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi
OLIY TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM DASTURLARINI LOYIHALASHTIRISH ASOSIDA PEDAGOGIK
TA'LIM METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 619-626

Ubaydullaeva Jamila Hurramovna
DARS TURLARI VA DARSNI REJALASHTIRISHGA NISBATAN YONDOSHUVLAR 627-631

- Ro'ziyeva Nazira Yodgorovna, Panjjeva O'g'ilshod Baxodir qizi, Jo'raev Baxodir Norbo'tayevich*
O'QUVCHILARGA TABIATNI ASRASH VA EZOZLASHNI "YASHIL MAKON" MILLIY
TEKNOLOGIYA LOYIHASI ASOSIDA AMALIY ANJUMANLAR ORQALI OLIB BORISH 632-640
- Юлдошев Рустам Дилшод угли*
РОЛЬ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА И КОММУНИКАТИВНОМ
ПРОЦЕССЕ 641-645
- Razzakov Baxrom Abdug'afurovich*
BO'LAJAK MUHANDISLAR UCHUN OG'ZAKI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH:
INGLIZ TILI DARSLARIDA TRANSPORT TERMINOLOGIYASINI
O'RGANISHGA MISOLIDA..... 646-650
- Salimova Shahlo Sayfulloyevna*
TA'LIM TIZIMIDA XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMO VA ISTIQBOLLARI 651-656
- Kuchkarova Arofathon*
MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH
(GEOGEBRA DASTURI MISOLIDA) 657-661
- Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna*
YOZISH BO'YICHA KO'RSATMALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY AMERIKA
INGLIZ TILI KORPUSINING (COCA) ROLI 662-669
- Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li*
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH
ISTIQBOLLARI 670-675
- Saidova Surayyo Yarqulovna*
NOFILOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI O'QISH KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHDA SOHAVIY MATNLAR XUSUSIYATLARI VA MATN TANLASH
TAMOYILLARI 676-686
- Djalolov Furqat Fattohovich*
UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH
VA SIFATINI YAXSHILASH YO'LLARI 687-691
- Niyazova Minara Baxramovna*
TEKNIKA OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI FRANSUZ TILIGA QIZIQTIRISHNING
O'ZIGA XOS JIHATLARI..... 692-697
- Amrillayev Husniddin Ashrab o'g'li*
OLY TA'LIMDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING
PEDAGOGIK JIHATLARI 698-702
- Boboyeva Zarifa Jahonqulovna*
SPORT TAYYORGARLIK JARAYONLARINING ADAPTIV MEXANIZMLARI..... 703-708
- O'rozov Shahobiddin Ziyadullayevich*
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA DAVLATNI BOSHQARISH TAMOIYILLARI..... 709-713
- Muxtshamova Parvina Zahitovna*
ESL DARSLARIDA HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH 714-716

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

MASTERPIECES OF INTANGIBLE CULTURE OF SHERABAD VOHA

Akhmedova Gulchehra Oskinovna

Termiz State University, Department of "World History". Head teacher

Abstract. In this article, the representatives of the Sherabad school of epics, which are considered intangible cultural masterpieces of the Sherabad oasis, and the influence of the teacher-disciple traditions on ethnocultural processes are covered.

Key words: epic, bakshi, dombra, fairy tale, narrative, proverb, legacy, terma, song, lament.

SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI

Axmedova Gulchehra O'skinovna

TerDU Jahon tarixi kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada Sherobod vohasi nomoddiy madaniyat durdonalari hisoblangan Sherobod dostonchilik maktabining vakillari hamda ustoz shogird an'alarining etnomadaniy jarayonlarga ta'siri haqidagi ma'lumotlar yoritilgan.

Kirish so'zlar: Doston, baxshi, do'mbra, ertak, rivoyat, maqol, meros, terma, qo'shiq, marsiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N22>

Kirish. Xalq og'zaki ijodiyotida ertaklar eng sevimli va ommaviy bo'lib, unda xalqning urf-odati, ijtimoiy turmush tarzi o'z ifodasini topgan. Ertaklar yoshlarning axloqiy tarbiyasi hamda estetik madaniyatini shakllanishida muhim o'rin egallaydi. Ertaklarning sehrli ertaklar, hayvonlar haqidagi ertaklar, maishiy ertaklar kabi guruhlarga ajratish mumkin. Surxon vohasidagi etnografik dala tadqiqotlarimiz jarayonida yoshi ulug' keksa axborotchilarimizdan "Uch og'a-ini botirlar", "Kenja botir", "Guliqahqah", "Ziyod botir", "Yalmog'iz", "Mehrigiyo", "Zumrad va Qimmat", "No'xatpalvon" kabi ertaklarni aytib o'tishdilar.

Adabiyotlar tahlili va metod. Dostonlarda xalq turmush tarzi bilan bog'liq marosimlar tipologiyasi ham keltirib o'tilgan[1]. Bundan tashqari A.M.Reshetovning tadqiqotlarida ham xalq og'zaki ijodi materiallari asosida oila-nikoh munosabatlari etnografik tadqiqot doirasida tahlil etilgan[2].

O.Qayumovning tadqiqotida esa O'rta Osiyo, Eron, Afg'oniston hamda Ozarbayjon xalqlarining baxshichilik san'ati an'analari, dostonlarining xususiyatlari, o'zaro aloqadorlik jihatlari qisman tadqiq etilgan[3]. O'zbek milliy folklor namunalarini tadqiq etishga bag'ishlangan "O'zbek xalq og'zaki ijodi bo'yicha tadqiqotlar to'plamining 7-jildida, xalq og'zaki ijodining ilk shakllanish va rivojlanish bosqichlari, dostonchilik an'analari tahlil etilgan[4]. Taniqli folklorshunoslar M.Murodov[5] va A.Qahhorovlar[6] tomonidan olib borilgan

folklorshunoslik ekspeditsiyasi asosida to'plangan ma'lumotlarga tayanib Qashqadaryo va Surxon-Sherobod vohalarida izchil davom etib kelayotgan Shahrisabz, Qamay va Sherobod dostonchiligi an'analari alohida dostonchilik maktablari sifatida aniqlab o'rganilgan.

Muhokama. Abdunazar Poyonov "Oltin qovoq", "Malla savdogar", "Allanazar Olchinbek", "Xomkon", "Alpomish", "Kelinoy", "Quntug'mish", "Go'ro'g'lining tug'ilishi", "Tursun mergan", "Davrqul polvon" kabi dostonlarni kuylagan. Baxshining o'zi yaratgan "Alpomish" dostoniga kiruvchi "Tursun mergan" va "Davrqul polvon" dostonlari 2000 va 2003 yillarda nashr etildi. U Sherobod-Boysun baxshichiligida "Alpomish", "Yodgor", "Xursina", "Quntug'mish", "Yozi bilan Zebo", "Kelinoy va Go'ro'g'li" dostoniga kiruvchi "Nurali" dostonlarini kuylab kelgan[7]. Insoniyat yangi davrga qadam kuydi, yangi asrda dunyoning ko'plab xalqlari o'z milliy qadriyatlari, urf-odatlar va ma'naviy-madaniy marosimlariga tobora qiziqish bilan qaramoqda. Zero insonni anglash uchun u mansub bo'lgan xalqning urf-odat va an'alarini badiiy tafakkur namunasi hisoblangan xalq og'zaki ijodini o'rganish lozim. O'tmishni o'rganmay turib yorug' kelajak yaratish bag'oyat mushkul, sirasini aytganda xalq og'zaki ijodini o'rganish-xalqning turmush tarzi, urf-odati, an'analari, tarixi buguni va kelajagi, uy-kechinmalari hamda ruhiyatini o'rganish demakdir. Bunday ijod sohasini anglash esa baxshichilik san'ati sirlarini o'rganishdan boshlanadi, baxshichilik necha-necha asrlar davomida avloddan avlodga o'tib kelayotgan g'aroyib san'atdir. Har bir baxshi xotirasida o'tmish an'alarini saqlab, uni avlodlarga yetkazgan va bu epik an'ana har gal ijro jarayonida yanada boyib, yangilanib borgan.

Surxon vohasida ham xalq og'zaki ijodiyotida dostonchilik, qolaversa, baxshichilik o'ziga xos tarzda rivojlanib kelmoqda. Vohada uchta Sherobod, Beshqo'ton va Kofrun dostonchilik maktablari bo'lib, bu maktablar orasida Sherobod dostonchilik maktabida ustoz-shogirdlik an'analari kuchli bo'lgan. Chunki, Qashqadaryo vohasining Dehqonobod, Qamashi, Ko'kbuloq hududlarida ijod qilgan baxshilar ham Sherobod dostonchilik maktabi vakillaridir. Shuningdek, Surxon vohasi baxshilari ta'sirida Tojikiston hududidagi laqay baxshilari ijodida ko'p dostonlar shakllangan.

Voha aholisi yomg'ir so'rab "Sust xotin", shamol so'rab "YO Haydar", shamolni to'xgatishni so'rab "Choy momo" yovuz ruhlarni quvishda "Alas-alas", "Kinna", "Jaxr" qo'shiqlarini ham ijro etishgan.

Voha aholisi og'zaki ijodida marsiya va yo'qlovlar ham alohida o'rin tutadi, marsiya va yo'qlovlarda marhumni sog'inish, uning yaxshi sifatlarini esga olish kabi jihatlar yetakchi sanalgan. Voha aholisi hayotida baxshichilik alohida o'ringa ega, umumo'zbek dostonchiligida Sherobod dostonchilik maktabining alohida o'rni mavjud. Sherobod dostonchilik maktabi ta'sir kuchi va tarqalish doirasi bilan o'zbek folklorshunosligida muhim o'rin tutadi. Sherobod dostonchiligi maktabining asoschisi Sherna baxshi (Shernazar Beknazar o'g'li) sanaladi.

XIX asr oxiri XX asr boshlarida Sherna baxshi, Umir baxshi, Xoliyor baxshi, Mardonaqul Avliyoqul o'g'li, Normurod baxshi, Ahmad baxshi, Nurali Boymat o'g'li, Qora baxshi, Mamarayim baxshi, Bo'riboy Ahmad o'g'li, Yusuf O'tagan o'g'li, Boymurod baxshilar ana shu maktab tevaragida birlashib ijod qilishgan. Sherobod dostonchilik maktabi Surxon vohasi, janubiy Tojikiston, janubiy-sharqiy Turkmaniston va Shimoliy Afg'oniston hududlarini qamrab olgan. Sherobod dostonchilik maktabi qo'yidagi belgilari bilan ajralib turadi:

1. Do'mbira sozligini aniqlash uchun bir necha kuy ijro etish
2. Bitta yoki ikkita terma kuylash

3. “Nima aytay” termasi orqali ayrim dostonlardan parchalar aytish

Sherobod dostonchilik maktabiga birlashgan baxshi shoirlar: “Alpomish”, “Go’ro’g’li”, “Kuntug’mush”, “Hasanxon”, “Avazxon”, “Nurali”, “Yunus pari”, “Misqol pari” kabi dostonlarni alohida mahorat bilan ijro etishgan. Sherobod dostonchilik maktabi vakillari repertuaridagi “Oltin qovoq”, “Malla savdogar”, “Ollanazar”, “Olchinbek”, “Toshbosar”, “Xurso’na” dostonlari boshqa joylardagi baxshilar repertuarida uchramaydi. Sherobodda Qosimko’r nomli mashxur dostonchi yashab o’tgan bo’lib, Sherobod dostonchilik maktabining yirik vakili Sherna (Shernazar) Berdinazar o’g’li shu kishining shogirdi bo’lgan. Shuningdek, shu davrda yashab o’tgan Xolmurod Qosim o’g’li, Alim yuzboshi kabi baxshilarning ham ustozidir.

Sherobod baxshichilik maktabiga Surxondaryo viloyatidagi: Sherobod, Boysun, Jarqo’rg’on va Denov tumanlari, Qashqadaryo viloyatidagi G’uzor, Dehqonobod tumanlari, Turkmanistonning Chorshangi tumani, Tojikistonning Qabadiyon va Shartuz tumanlarida yashab ijod etgan baxshilar, asosan, Sherobod baxshichilik maktabi ijodiy mahsulidir. Bular Shernazar Berdinazar xalqda Sherna baxshi nomi bilan tanilgan, u Qosimko’r baxshidan ta’lim olgan bo’lsa, Qosimko’r o’z navbatida Bobo baxshi shoirning shogirdi hisoblanadi. Bobo baxshi XIX sarning birinchi yarimida yashab, ijod etgan. Shernazar baxshining shogirdlari: Mardonaqul Avliyoqul o’g’li, Ahmad yuzboshi, Saodat yuzboshi, Chori yuzboshi, Normurod Shernazar o’g’li, Jo’ra Eshmirzo o’g’li, Xudoyqul Laqay, Eson Shomurod o’g’li va boshqalar. Sherobod baxshichilik maktabining asoschilaridan biri Umar shoir Safar o’g’li qariyb 20 ta doston va yuzlab termalarni yoddan aytgan. Hozirgi Sherobod- baxshichilik maktabi baxshilari Sherna baxshi, Xoliyor baxshi, Umur baxshilarning davomchilaridir[8].

Natijalar. Tursunov Ro’ziboy baxshi ham Sherobodda tug’ilgan. Sherobod qadimdan yirik madaniyat markazi, xalq og’zaki ijodiyotining rivojlangan vohasi sifatida alohida tanilgan. Xalqimizning orzu-umidlari, udumlari, urf-odatlariga, ota-onaga, qarindosh-urug’larga bo’lgan hurmati baxshilar tomonidan alohida e’zozlab aytib kelingan. Sherobodning, iste’dodli, mashhur baxshilari bilan faxrlanib kelgan, chunki baxshilar xalqning ruhan ko’nglini ko’tarib, to’y-ma’rakalarda o’z termalari bilan muntazam tarzda ishtirok etganlar. Baxshilar termalarida xalqimizning vatanparvarlik kurashi, mehnatsevarligi, oilaga, farzandga e’tibori, shuningdek, kelajakka bo’lgan orzu-umidlari aks etgan. Xalq tarixi, madaniyatini chuqur bilgan baxshi xalq dostonlarini o’rganish, uni ijro etish san’atini mukammal o’zlashtirib oldi. Uning tinimsiz olib borgan mehnatining samarasi natijasida 2004 yil 26 may Boysunda “Boysun bahori” ochiq festivalida nufuzli birinchi o’rinni egalladi. U Sherobod baxshichilik maktabining ustozlari yaratgan ma’naviy madaniyatni mukammal o’rganishni davom ettirib, shogirdlar tayyorlashga alohida e’tibor berdi. Baxshi Ro’ziboy Tursunov ijodiga mansub Surxon elining mehnatiga, qadriyatiga, urf-odatlariga bag’ishlangan termalari alohida ahamiyatga egadir.

Xo’shboq baxshi Mardonaqul o’g’li 1940 yil 25 dekabrda Sherobod tumanidagi Azon qishlog’ida baxshi-shoir Mardonaqul Avliyoqul o’g’li xonadonida dunyoga keldi. U bolaligidan otasi bilan har xil marosimlarda birga qatnashib, padari buzrukvorining aytgan terma, dostonlarini o’rganib, kezi kelganda otasining do’mbirasini ko’lga olib chertib, kalta kalta qo’shiq aytib yurardi. Yosh Mardonaqul qonida baxshichilik bo’lganligi sababli tezda tinglovchi-tomoshabinlar ko’ziga tashlana boshladi. Shu bilan bir qatorda u qishlog’idagi o’rta maktabda ta’lim oldi. Shundan so’ng u ma’lum muddat jamoa xo’jaligidagi maktab-ma’orif shahobchalarida mehnat qildi. Ammo baxshichilik iqtidori qalbini tinch qo’ymasdi. Nihoyat baxshichilik san’atiga bo’lgan ishtiyoq uni Toshkent Davlat Madaniy-Oqartuv texnikumiga

yetakladi. Bu san'at dargohida 1963-1966 yillari o'qib, tug'ilib o'sgan tumanining Madaniyat bo'limiga ishga keldi. Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'li 1968 yili umr yo'ldoshi Oyxol bilan turmush qurib, hozirgi kunda 8 nafar farzandlarning otasi. Shu bilan bir qatorda Xo'shboq baxshi Mardonaqulov 1968-1973 yillar Termiz Davlat Pedagogika Institutining filologiya fakultetida sirdan tahsil oldi. U 1960-1983 yillarda Sherobod tumanidagi 2,-29,-7,-4-sonli maktablarda o'qituvchi bo'lib ishlab, o'quvchilarga saboq berdi. 1987-1993 yillarda Termiz shahar Madaniyat va hordiq chiqarish bo'limi qoshidagi "Alpomish" badiiy dastasining rahbari. Ayni paytda tuman madaniyat bo'limida baxshichilik san'ati bo'yicha faoliyat olib borib o'z kasbining ustasi bo'lib yetishdi. Ot o'rnini toy bosar deganlaridek, ota-bobolari, tog'alari izidan borgan Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'li baxshichilik san'atini qayta tiklashda, kelajak avlodga yetkazishda va ushbu san'atni yosh avlodga o'rgatishda jonkuyar ustoz hamdir. Hozirgi kunda Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'lining repertuarida 30 ga yaqin dostonlari mavjud bo'lib, ulardan "Zarnigor", "Suvnor", "Oltin qovoq", "Malla savdogar", "Suluvxon" kabi dostonlarni qo'lyozma qilib O'zbekiston fanlar Akademiyasining folklorshunoslik bulimiga topshirgan. Shuningdek, 1999 yili YUNESKO tashabbusi bilan Termiz shahrida bo'lib o'tgan "Alpomish" eposining ming yilligini nishonlanishi arafasida filologiya fanlari nomzodi, folklorshunos olim Toshtemir Turdiyev tomonidan Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'li ijrosidagi "Alpomish"ning Surxondaryo variantini yozib olib, 10000 nusxada chop ettirdi, shundan so'ng, yana qayta 1000 nusxada nashr ettirildi. 2009 yili "Ko'ngling o'zga bo'lmasin" nazmiy hikoyalar to'plami 2000 nusxada "Nasaf" nashriyotida chop etildi, 2019 yil kitobi "Noshrluk yog'dusi" nashriyotida 800 nusxada chop etildi. Shuning bilan bir qatorda baxshi o'zbek xalq maqollari, o'zbek xalq ertaklari, Hazrat Xoja Ahmad Yassaviy hikmatlariga sharhi kitoblarini ham tayyorlab nashrga berdi. Xo'shboq baxshi 92 bobdan iborat o'zbek urug'lari, "Qung'irot shajarasiga sharhlar" nomli kitobini yozib, O'zbekiston Musulmonlari diniy idorasiga topshirdi. Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'lining baxshichilik san'atini rivojlantirishda, keng targ'ib etishda, ushbu san'at sirlarini yosh avlodga o'rgatishda va kelajak avlodlarga meros qoldirish borasida olib borgan sermahsul ijod faoliyatiga yuksak e'tibor qaralilib, hukumatimiz tomonidan 2013 yil "O'zbekiston xalq baxshisi" degan unvon bilan taqdirlandi. Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'li o'zbek baxshichilik san'atining an'anaviy ustozshogirdlik maktabi davomchisi hamdir. U o'zining bobosi Sherna shoir va otasi Mardonaqul baxshilar ijrolarini o'rganib, ularning yo'lidan borib baxshichilik san'atida o'z o'rnini topdi. Bugungi kunda Surxondaryo va Qashqadaryo vohasida jo'shib ijod qilayotgan ko'plab baxshilarning ustozlari hamdir. Ayniqsa O'zbekiston Xalq baxshilari Boboraim baxshi Mamatmurodov (marhum), Shoberdi baxshi Boltayev, Abdunazar baxshi Poyonov, Shodmon baxshi Xo'jamberdiyev, Safar baxshi Shaydilov, "Do'stlik" ordeni sohibasi Zulkumor baxshi Shernazarova, "Shuhrat" medali sohibi Muhammad baxshi Eshboyev, shuningdek Omondavlat baxshi Shernazarov, Panji baxshi Tojiyev kabi ko'plab shogirdlari bugungi kunda jo'shqin ijodlari bilan el-yurt nazariga tushmoqda. Xo'shboq baxshi shogirdlarining bugungi kundagi yutuqlaridan mag'rurlanib yuradi. Xo'shboq baxshi Mardonaqul o'g'li — piru badavlat inson. Yoshi saksonga yetsa ham, o'zi istiqomat qilayotgan tuman, viloyat, hatto Respublika hududlaridagi yosh baxshilarga o'zining samimiy maslahatlarini hamda baxshichilik ijodining sirlarini, nazariy bilimlarini va do'mbira chalish mahoratini o'rgatib kelgan[9].

Xulosa. Xalqimizning milliy o'zligini, qadimiy tarixi va tilini, uning hayot tarzi, an'ana va urf-odatlarini o'zida mujassam etadigan, umumbashariy madaniyatning ajralmas qismi sifatida

tan olingan baxshichilik san'ati xalqimizning ijodiy tafakkurining namunasi sifatida shakllangan.

Baxshichilik san'ati o'zbek xalq og'zaki ijodining eng qadim san'atlaridan biri bo'lib, ushbu san'at turi yorqin namunasi sanalgan "Alpomish" dostoni o'zining qadimiyligi bilan Qadimgi Mesopatamiyada yaratilgan "Gilgamesh", Qadimgi Hindistonda yaratilgan "Mahabhorat", "Ramayana" hamda Qadimgi Yunonistondagi "Iliada" va "Odesseye" dostonlari bilan bahslasha oladi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Чистов К.В. Фольклор и этнография. "Сов.Этногр.". – Москва, 1968, №5.
2. Решетов А.М. Об использования данных фольклора для изучения ранних форм семейно-брачных отношений. – Ленинград: «Наука». 1970.
3. Қаюмов О. Чет эл адабиёти тарихи. – Тошкент: "Ўзбекистон", 1973.
4. Ўзбек фольклорларининг эпик жанрлари. - Ўзбек халқ ижоди бўйича тадқиқотлар. 7-китоб, – Тошкент: "Фан", 1981.
5. Муродов М. Сарчашмадан томчилар. – Тошкент: "Ўзбекистон", 1984.
6. Қаҳҳоров А. Янги дostonлар. – Тошкент: "Фан", 1985.
7. Tursunov Saypulla Narzullaevich Axmedova Gulchexra O'skinovna Milliy xalq og'zaki ijodida baxshichilik sanatining yuksalishi Toshkent tafakkur. 2021.
8. Tursunov S. va boshq. Surxondaryo – etnografik makon. –Toshkent: Akadernashr, 2012.
9. Tursunov Saypulla Narzullaevich Axmedova Gulchexra O'skinovna Milliy xalq og'zaki ijodida baxshichilik sanatining yuksalishi Toshkent tafakkur. 2021.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).